

Arkitekter skal ikke tegne piedestalerne for vor tids faraer og solkonger – finanskapitalen, tech- industrien og olie-sheikerne

Henrik Valeur, 2020

Fra faraernes pyramider til Solkongens Versailles har arkitekter tjent de herskende klasser og derved hjulpet til med at fastholde og måske endda fremme nogle styreformere, der har udnyttet og undertrykt mennesket og – er vi nu blevet opmærksomme på – naturen.

Den franske filosof George Bataille har diskuteret arkitektens tvivlsomme forhold til magten, blandt andet med Bastillen som eksempel, der som fæstning og fængsel stod som monument til afskrækkelse for enhver, der skulle få den tanke at gøre oprør mod enevælden.

I nyere tid har de slavelignende forhold for de bygningsarbejdere, der opførte Zaha Hadids fodboldstadium i Qatar og falskheden i Norman Fosters visioner om 'grønne' byer i den arabiske ørken, skabt debat.

Blandt danske arkitekter, der er involveret i prestigebyggerier for magthaverne i denne del af verden, er det især Henning Larsen Architects og Bjarke Ingels Group, spotlyset har været rettet imod.

Antropocentrisk, patriarkalsk og teknologi-fetichistisk

De ovenstående arkitekter har det til fælles, at de alle har opnået international berømmelse med en arkitektur, der formidler et vestligt modernistisk og ny-kolonialt verdenssyn baseret på en antropocentrisk, patriarkalsk og teknologi-fetichistisk kultur – også selv om den ene var en kvinde fra Irak. Det er en arkitektur, som er løsrevet fra både tid og sted og uden anden kulturel forståelse end sin egen. En arkitektur, som siger 'gør plads, her kommer jeg!'

Det giver derfor mening, at Arkitektforeningen nu inviterer til debat om 'Etik for arkitekter'. Men hvad er meningen med, at de fem paneldeltagere alle er arkitekter, og at to af dem repræsenterer netop arkitektfirmaerne HLA og BIG?

Hvorfor er der ikke inviteret en filosof, som kan forklare den dybere og mere abstrakte betydning af etik i arkitekturen, og en, som kan forklare den bredere og mere konkrete betydning i forhold til for eksempel menneskerettigheder og naturbevarelse?

Sammensætningen af panelet viser en desværre udbredt tendens blandt os arkitekter. Nemlig, at vi mener at vide bedre. At vi ikke mener at have behov for at høre, hvad andre har at sige.

Det er muligt, at dette gør os relevante for mere eller mindre enevældige herskere, men det gør os samtidig irrelevante i forhold til en demokratisk udvikling af samfundet.

En uetisk etik-debat

Det gør også, at den annoncerede debat om etik i arkitekturen i sig selv bliver uetisk, for så vidt som den demokratiske udvikling netop baserer sig på samtalen mellem mennesker med forskellig baggrund. Problemet bliver kun yderligere understreget af, at panelet udelukkende består af mandlige arkitekter.

Kvindelige arkitekter kan naturligvis også være 'mandlige', som det ses i Dorte Mandrups forslag til en kæmpe Bestseller-fallos ude på den jyske hede, der, måske utilsigtet, viser, at kvinder tilsyneladende kun kan komme frem i arkitektverdenen ved at overtage de maskuline værdier.

Er en anden, mere ydmyg og jordnær, lyttende og indfølelse tilgang til det at skabe arkitektur mulig? Kan man forestille sig en praksis, som bedre balancerer, måske endda samudvikler, det 'kvindelige' og det 'mandlige', kulturen og naturen? For at nå dertil er der givetvis brug for en bedre forståelse af arkitekturens etiske dimensioner, i en både dyb og bred forstand, men det får vi ikke ved, at fem (mandlige) arkitekter diskuterer dette indbyrdes.

Vor tids faraoer

Bastillen blev, som bekendt, stormet under Den Franske Revolution i 1789 og kort efter revet ned. Det blev symbolet på enevældens fald og demokratiets genkomst i Europa. Siden da har arkitekter – med markante undtagelser – forsøgt at forholde sig kritisk til magten og i stedet arbejde for det fælles bedste.

Er vi nu på vej tilbage i en rolle, hvor vi igen tegner piedestaler for vor tids faraoer og solkonger – finanskapitalen, tech-industrien og olie-sheikerne? Hvorfor? Bare for at vi selv kan smage lidt af magtens sødme, rigdom og berømmelse?

Det er en yderst aktuel diskussion, men lad det være med nogen, som har en bedre forståelse, end vi selv har, for hvordan vi udnyttes til at undertrykke de andre.

Og spar mig så i øvrigt for forklaringen om, at det er sådan, verden ser ud, og at vi må agere derefter. For hvis vi arkitekter ikke har fantasi til at forestille os en anden verden, hvem har så?

Denne artikel har været publiceret som debatindlæg i Politikenbyrum, 17 august 2020.

This article may be copied or reprinted for noncommercial purposes as long as proper citation standards are observed (author, title, date).